

De overheidsuitgaven voor Vlaamse kinderen becijferd*

David Schoenmaekers
Jef Breda
Joris Ghysels
Bea Cantillon
Maja Debacker
Joke Wiercx

Maart 2006

* Dit onderzoek kadert in een GOA-project gefinancierd door de Universiteit Antwerpen en werd uitgevoerd door twee onderzoeksgroepen binnen het departement Sociologie, namelijk het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck en de Onderzoeksgroep Welzijn en de Verzorgingsstaat.

B E R I C H T E N

CENTRUM VOOR SOCIAAL BELEID HERMAN DELEECK
UNIVERSITEIT ANTWERPEN - Stadscampus

<http://webhost.ua.ac.be/csb>

D/2006/6104/02

Inhoudstafel

1.	Inleiding.....	1
2.	De functionele hergroepering van overheidsbegrotingen	1
3.	De omvang en verdeling van de overheidsuitgaven voor kinderen	2
4.	De Europese, federale, Vlaamse en lokale inbreng in de tegemoetkomingen voor kinderen.....	5
5.	Woorden wekken, voorbeelden strekken	9
6.	Conclusie	10
	Bibliografie	12
	Bijlagen	13

1. Inleiding

Het bestuderen van de omvang en samenstelling van de overheidsuitgaven is een belangrijk onderdeel van het evalueren van het beleid. Door een functionele hergroepering kan men de uitgaven uit de oorspronkelijke juridische begroting klasseren naargelang sociale en economische functies. Het resultaat is een gekwantificeerd beeld van het gevoerde beleid dat aantoon op welke domeinen en aan welke doelstellingen de overheidsuitgaven werden besteed. De macrozorgbegroting voor minderjarigen die we hier voorstellen, past deze handelwijze toe voor alle overheidsuitgaven die rechtstreeks met kinderen verband houden¹. De honderden maatregelen en de tientallen instanties die als een puzzel tot een geheel moesten komen, maakten dit pionierswerk tot een arbeidsintensieve taak. Toch zijn de resultaten interessant genoeg om tot een periodieke beleidsindicator uit te groeien.

2. De functionele hergroepering van overheidsbegrotingen

De opgetelde overheidsuitgaven voor kinderen leiden tot een volledig overzicht van de reële uitgaven van de Europese, federale, Vlaamse en lokale overheden voor alle minderjarigen in Vlaanderen². Het gaat dus om de publieke uitgaven die rechtstreeks tot kinderen of het gezin waartoe ze behoren zijn gericht. Om een evenwicht te bereiken tussen zo recent mogelijke cijfers en grotendeels volledige cijfers van wat in één jaar wordt uitgegeven, werden de overheidsuitgaven voor 2003 beschouwd. Een uitgebreide methodologische paragraaf is opgenomen in bijlage 1.

Het is belangrijk voor ogen te houden dat we een momentopname vastleggen. Dit heeft zijn repercussies omdat 1) een aantal uitgaven sterk kunnen fluctueren, zoals investeringen: bedragen die voor een bepaald jaar worden toegezegd, worden vaak over diverse jaren verspreid; 2) het daardoor onmogelijk is om financiële resultaten die naar een volgend boekjaar worden overgenomen mee te berekenen (wat zowel winsten als schulden kan impliceren, die onvermijdelijk de beleidsruimte in de komende jaren mee bepalen) en 3) het beleid snel wijzigt, inclusief het verdwijnen of wijzigen van instellingen en subsidiëeringsmechanismen, zodat sommige maatregelen vandaag hun relevantie al verloren hebben. Denken we bijvoorbeeld aan de geleidelijke conversie van "nepstatuten" in reguliere contracten, de introductie van het sociaal statuut voor onthaalouders per 1 april 2003 (wat zich in onze oefening nog maar beperkt laat gevoelen) en het verschuiven van middelen van het Sociaal Impulsfonds, dat in 2002 nog werd benut om onder meer gezinszorg te subsidiëren.

Het was een hele opgave om op elk overheidsniveau op zoek te gaan naar de gemaakte uitgaven per maatregel. Hierbij was de medewerking van vele administraties essentieel, want omwille van de diverse verdeelsleutels kon zelfs uit een begrijpbare kostenstaat meestal niet onmiddellijk een bedrag voor onze inventaris worden afgeleid. We wensen daarom expliciet diegenen te danken die ons bij dit werk hebben bijgestaan.

¹ Het volledige onderzoeksrapport 'Proeve van een macrozorgbegroting voor minderjarigen' is downloadbaar via <http://webhost.ua.ac.be/csb/> en <http://www.ua.ac.be/owv>.

² Dit onderzoek is een onderdeel van een ruimer GOA-project van de Universiteit Antwerpen, dat het beleid voor gezinnen met kinderen onder de loep neemt. Daartoe zullen we in een volgende fase onder meer analyseren welke gezinnen welke overheidstegemoetkomingen (tijds krediet, kinderopvang, e.d.) aanwenden. Om een goed zicht te hebben op dit hele beleidsinstrumentarium, de budgettaire consequenties inbegrepen, leek het aangewezen dit project met een opsomming daarvan te starten.

3. De omvang en verdeling van de overheidsuitgaven voor kinderen

Hoewel het verzamelen van de diverse uitgavenposten veel inspanningen vergde, zijn wij over het algemeen toch geslaagd in ons opzet om de overheidsuitgaven die voor minderjarigen in 2003 werden gemaakt, te reconstrueren. Door de hergroepering konden cijfers uit de rekeningen slechts zelden als zodanig worden opgenomen in de macrozorgbegroting. De bewerkingen werden uitgevoerd tot op de euro en zo worden de bedragen ook vermeld, hoewel het wel degelijk schattingen betreft.

De meeste uitgaven die we wilden opnemen, hebben we ook kunnen traceren. Slechts voor een aantal maatregelen is dat niet gelukt, waarvoor we kunnen stellen dat ze over het algemeen van een bescheiden omvang zijn. Het gaat om een aantal indirecte financiële tegemoetkomingen voor gezinnen (zoals de federale fiscale maatregelen voor onroerende goederen), delen van het tewerkstellingsbeleid, het gebruik van PWA-cheques door gezinnen, e.d. Hoewel het om kleinere uitgavenposten gaat, moeten de hier gepresenteerde cijfers derhalve beschouwd worden als een minimumschatting.

In onderstaande tabel presenteren we onze inventaris van overheidsuitgaven voor minderjarigen in het Vlaamse Gewest. Voor een verdere opsplitsing per rubriek verwijzen we naar tabel B1 in bijlage 2.

Tabel 1: Overheidsuitgaven voor minderjarigen in het Vlaamse Gewest naar rubriek en aandeel per rubriek, 2003.

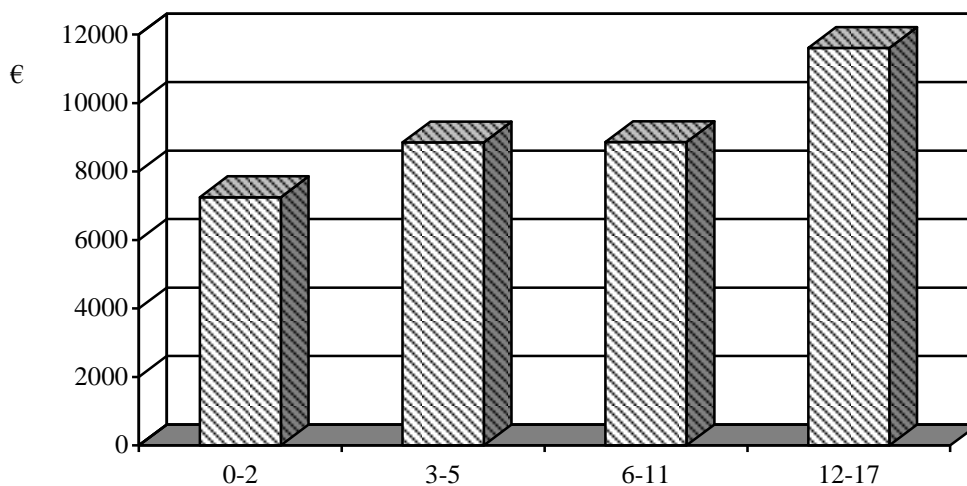
	bedrag in €	%
onderwijs	5.425.915.389	46,93
financiële tegemoetkomingen	3.559.426.321	30,79
gezondheidszorg	1.128.970.408	9,76
kinderopvang	310.250.573	2,68
kinderen met een handicap	297.943.975	2,58
jeugdzorg	246.637.094	2,13
mobiliteit	188.798.448	1,63
overhead	109.470.491	0,95
jeugdbeleid	77.577.558	0,67
revalidatie en logopedie	72.920.153	0,63
opvoedingsondersteuning	44.991.159	0,39
gezinszorg	43.072.768	0,37
preventieve gezinsondersteuning	40.073.441	0,35
algemeen welzijnswerk	8.508.056	0,07
immigranten	3.747.550	0,03
kinderrechten	3.165.602	0,03
TOTAAL	11.561.468.986	100

Het onderwijs is goed voor bijna de helft van alle overheidsuitgaven voor kinderen. De financiële tegemoetkomingen, voornamelijk kinderbijslagen en belastingverminderingen voor kinderen ten laste, komen op de tweede plaats met 31 %. Het totale aandeel van de uitgaven dat aan gezinnen in cash wordt uitgekeerd, is echter iets ruimer (namelijk 32,6 % in het totaal) dan deze rubriek, onder andere omdat we de kinderbijslagen voor kinderen met een handicap bij 'kinderen met een handicap' hebben gerekend en door de fiscale aftrek voor kinderopvang (die is opgenomen bij 'kinderopvang'). Met 10 % zijn de gezondheidszorgen de derde grootste uitgavenpost.

Het totaal van alle overheidsuitgaven voor kinderen in het Vlaamse Gewest bedraagt € 11.561.468.986, of gemiddeld € 9.589 per kind (CBGS-bevolkingscijfers). Uitgedrukt als percentage van het Bruto Regionaal Product³ (MVG, 2004) is dit 7,07 %.

Om een leeftijdsverdeling van alle uitgaven te bekomen, werd een indeling op basis van schoolovergangen gemaakt. Voor een derde van de uitgavenposten ontbrak echter enig aanknopingspunt voor zulke interne leeftijdsverdeling. In dat geval werden de uitgaven louter op grond van de bevolkingscijfers toegewezen. Uitgedrukt in procent van het geheel werd 16,5 % aldus verdeeld. Voor het merendeel ging het om gezondheidszorgen. Grote uitgavenposten zoals onderwijs en kinderbijslagen zijn uiteraard wel (min of meer) toewijsbaar naar leeftijdsgroepen.

Figuur 1: Bedrag in € aan overheidsuitgaven per kind in het Vlaamse Gewest, naar leeftijdscategorie, 2003.

De uitgaven nemen toe van € 7.300 tot € 11.600 per kind met de leeftijd (zie tabel B2 in bijlage 2 voor meer cijfers). Van de bijna 11,6 miljard euro gaat 43 % naar de 12- tot 17-jarigen. Opvallend is wel dat het bedrag voor een kleuter identiek is als dat voor een kind in de lagere school.

Wanneer we de rubrieken afzonderen die we kunnen toewijzen aan kinderen met een handicap, verkrijgen we bijna 300 miljoen euro of 2,58 % van de totale uitgaven. Deze middelen komen voor drie kwart toe aan de overheidsinstantie die de dienstverlening subsidieert, namelijk het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap. Daarbinnen blijkt op zijn beurt het meeste geld te gaan naar de residentiële zorgvorm, de internaten.

Naast deze direct toewijsbare uitgaven voor kinderen met een handicap zijn echter nog tal van andere uitgaven van toepassing voor personen met een handicap. Voor het buitengewoon onderwijs is het nog mogelijk uitgaven aan deze doelgroep toe te schrijven, maar verder ontbreken specifieke gegevens. Volgende oefening gebaseerd op de uitgaven per kind is dan

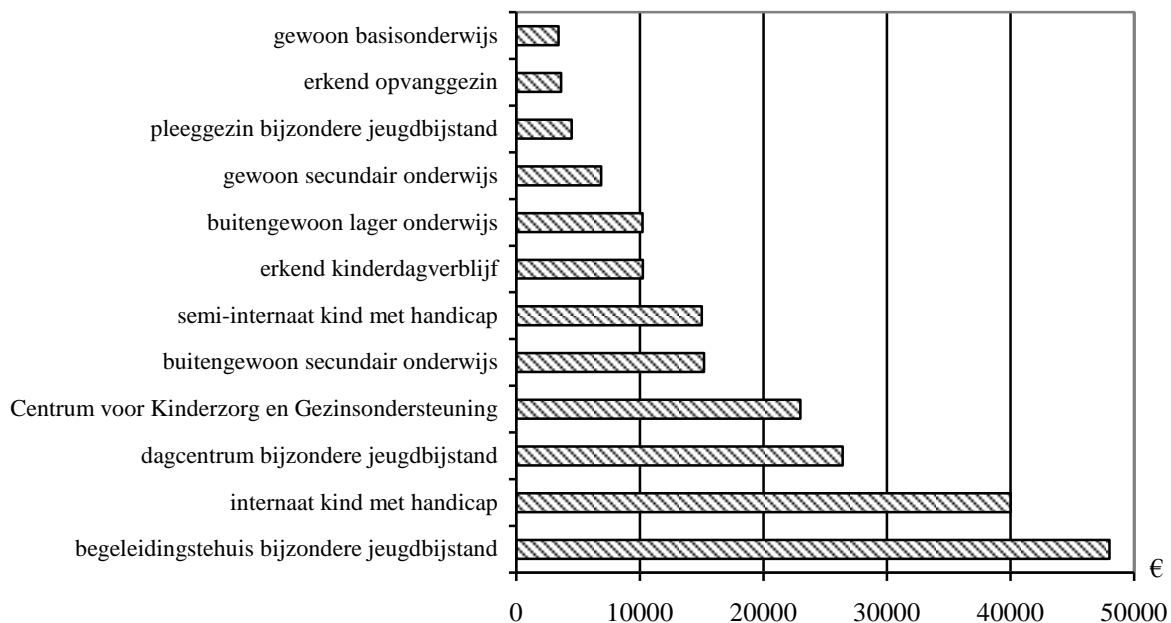
³ Het Bruto Regionaal Product is het equivalent voor een regio van wat het Bruto Binnenlands Product (BBP) is voor een land.

ook slechts indicatief, maar zoals voor het geheel geldt, een voorzichtige (minimale) schatting.

Om alle overheidsuitgaven per kind met een handicap te achterhalen, werd uiteraard uitgegaan van de rubrieken waarvoor we deze doelgroep kunnen afzonderen. Ten tweede werd voor rubrieken zoals het overige welzijnswerk een kind met een handicap eenzelfde bedrag toegekend als een ander kind. Ten derde werd voor de andere rubrieken uitgegaan van de veronderstelling dat het aandeel voor kinderen met een handicap minstens tweemaal hoger ligt dan voor andere kinderen. Het is immers duidelijk dat voor de grootste resterende posten, gezondheidszorg en de fiscale aftrek van kinderen ten laste, een veel groter bedrag moet worden opgenomen voor kinderen met een handicap. In de fiscaliteit tellen zij inderdaad dubbel en ook hun gezondheidszorgen liggen (zoals voor alle personen met een handicap) merklijk hoger (door de overheid onder meer bijzonder ondersteund via de maximumfactuur). Deze berekening leidt tot het resultaat dat de overheden per kind met een handicap 25.000 à 26.000 euro uitgaven in 2003, tegenover circa 9.200 euro voor andere kinderen (factor 2,8).

Als we de overheidsuitgaven per plaats in een voorziening (school, kinderopvang, internaat,...) berekenen, bekomen we een verhouding van 1 op 14, het verschil tussen het gewoon basisonderwijs en een begeleidingstehuis in de bijzondere jeugdbijstand. De uitgaven voor het onderwijs vallen lager uit dan voor de meeste zorgvoorzieningen, die slechts een minderheid van de kinderen bereiken. In onderstaande figuur brengen we de overheidsuitgaven per plaats voor een aantal voorzieningen samen (zie tabel B3 in bijlage 2 voor meer cijfers). De onderlinge vergelijking dient de nodige voorzichtigheid in acht te nemen, omdat de voorzieningen heel andere noden beantwoorden, omdat sommige op jaarbasis minder dan 200 dagen kinderen opnemen tegenover andere die alle dagen functioneren en omdat sommige residentiële opvang verschaffen terwijl andere al voor 16 uur sluiten.

Figuur 2: Overheidsuitgaven in € per voltijdse plaats in voorzieningen in het Vlaamse Gewest, 2003.

Bron: MVG, 2004 (voor onderwijsuitgaven).

Een plaats in een begeleidingstehuis in de bijzondere jeugdbijstand bedraagt € 48.000 per jaar. De zorgverlening vanuit de bijzondere jeugdbijstand blijkt, wellicht omwille van het nog meer individuele karakter, duurder dan voor kinderen met een handicap (instellingen van het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap). Wanneer we de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG's) zouden beperken tot hun residentiële zorgverlening, zou de kostprijs eveneens heel wat boven het hier vermelde bedrag per plaats uitmonden. In feite verliep in 2003 echter slechts de helft van alle begeleidingsdagen in CKG's via residentiële opvang, terwijl thuisbegeleiding een aandeel had van 32 % en de semi-residentiële vorm 18 %. Het is echter onmogelijk de kostprijs per type te berekenen, omdat de begeleidingsvormen flexibel worden toegepast en sommige personeelsleden voor de drie vormen worden ingezet.

Tegenover deze ruime overheidsfinanciering staan over het algemeen lage private bijdragen. Volgens de OESO betalen Vlaamse ouders voor voorschoolse kinderopvang maximaal 28 % van de kostprijs (OECD, 2001) en situeert het gemiddelde zich op 15 %. Het Belgische resultaat is vergelijkbaar met het Finse en Zweedse, alleen Luxemburg is echt genereuzer (de Henau e.a., 2004). Voor het kleuteronderwijs kan de eigen bijdrage geschat worden op 6 %. Daarmee is de private inbreng voor de zorg- en dienstverlening aan min-zesjarigen in Vlaanderen veel kleiner dan in de meeste Europese landen, waar de ouders (eind jaren '90) een kwart tot een derde van de kostprijs betalen (OECD, 2001).

Overigens situeert ook de dienstverlening voor schoolgaande kinderen zich doorgaans tussen 6 en 15 %. Zo bedraagt de eigen bijdrage ten opzichte van de totale uitgaven voor de Buzzy Pazz (schoolabonnement De Lijn) maximaal 8,6 %, voor het secundair onderwijs 11,9 % en in de private voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand 12,6 %. Uiteraard laten gemiddelden de mogelijkheid open dat sommige ouders substantieel grotere of kleinere aandelen zelf financieren, afhankelijk van de precieze hulp- of dienstverleningsvorm en het gezinsinkomen.

4. De Europese, federale, Vlaamse en lokale inbreng in de tegemoetkomingen voor kinderen

Bijzonder aan onze benadering is dat alle overheidsniveaus werden opgenomen. Dat was niet altijd eenvoudig, zo ontbreken sommige uitgaven van de Europese Unie (die vaak wel bij een ander niveau zijn ondergebracht), terwijl we voor de gemeente- en OCMW-besturen vele getallen moesten sprokkelen, die slechts gedeeltelijk voor 2003 beschikbaar bleken. Voor het geheel van de macrozorgbegroting levert dat volgend resultaat op.

Tabel 2: Overheidsuitgaven voor minderjarigen in het Vlaamse Gewest naar overheidsniveau, 2003.

	bedrag in €	%
Europese Unie	895.968	0,01
federale overheid	4.920.578.078	42,56
Vlaamse overheid	6.348.142.764	54,91
provincies	33.111.381	0,29
gemeenten	258.740.795	2,24
TOTAAL	11.561.468.986	100

Bekeken naar overheidsniveau, blijkt dat – opnieuw door het grote gewicht van het onderwijs – Vlaanderen bijna 55 % van de totale uitgaven verzorgt. Het federale niveau neemt 43 % van het totaal van de uitgaven op. Het gemeentelijke niveau levert slechts een beperkte bijdrage, maar nog aanzienlijk meer dan het provinciale en Europese. De lokale uitgaven situeren zich hoofdzakelijk binnen het onderwijs, het jeugdbeleid (waar de gemeenten zelfs de centrale instantie zijn) en de kinderopvang.

Het zware gewicht van het federale niveau in het geheel heeft veel te maken met de tweede en derde belangrijkste rubrieken, de financiële tegemoetkomingen en de gezondheidszorg. Die worden immers beide voor 97 % door de federale overheid gefinancierd. Het welzijnswerk is dan weer hoofdzakelijk een Vlaamse aangelegenheid. Naast revalidatiecentra en logopedie, die tot de ziekteverzekering behoren, komt echter één opvallende uitzondering voor: de kinderopvang. Voor deze materie die kadert in de sociale bijstand aan personen en dus een gemeenschapsbevoegdheid is, blijkt de inbreng van het federale niveau voor kinderen in het Vlaamse Gewest net iets groter dan dat van de Vlaamse overheid. Dit wordt duidelijk wanneer we de verschillende onderdelen bekijken van de 310 miljoen euro die in 2003 besteed werd aan kinderopvang.

Tabel 3: Overheidsuitgaven in € voor kinderopvang in het Vlaamse Gewest, naar overheidsniveau, 2003.

	Europese Unie	federale overheid	Vlaamse overheid	provincies
subsidies van Kind & Gezin			121.906.093	
subsidies via Stedenfonds			75.000	
subsidies van FCUD		25.467.798		
buurt- en nabijheidsdiensten		247.730		
ESF-projecten	811.199		767.231	
subsidies van provincies				
gemeenten (eigen initiatieven en subsidies)				
tewerkstellingsmaatregelen: gesco			144.240	
tewerkstellingsmaatregelen:				
Interdepartementaal Begrotingsfonds		102.170		
tewerkstellingsmaatregelen: Sociale				
Maribel		3.255.019		
overige tewerkstellingsmaatregelen		2.468.954		
fiscale aftrek voor kinderopvang		84.702.181		
opvanguitkeringen onthaalouders		2.460.000		
sociaal statuut onthaalouders		24.124.607		
TOTAAL	811.199	142.828.459	122.892.564	
%	0,26	46,04	39,61	

De Vlaamse instelling Kind & Gezin heeft weliswaar het grootste aandeel, toch verdeelt zij maar 39 % van de overheidsuitgaven voor kinderopvang. De federale tussenkomsten omvatten vooral: de fiscale aftrek voor kinderopvang, de vergoedingen voor onthaalouders en het Fonds voor Collectieve Uitrusting en Diensten (FCUD). De meest gewichtige post is de indirecte financiering via de fiscaliteit. Sinds de belastinghervorming van 1988 kunnen ouders de kosten inbrengen voor kinderopvang binnen instellingen die erkend, gesubsidieerd of gecontroleerd worden door Kind & Gezin en haar Franstalige en Duitstalige tegenhangers. Ook zelfstandige kinderdagverblijven of onthaalgezinnen komen in aanmerking. Voor het aanslagjaar 2003 bedroegen de maximaal in te brengen uitgaven voor kinderopvang € 11,20 per dag en per kind. Daarnaast vervult de federale overheid een cruciale rol voor

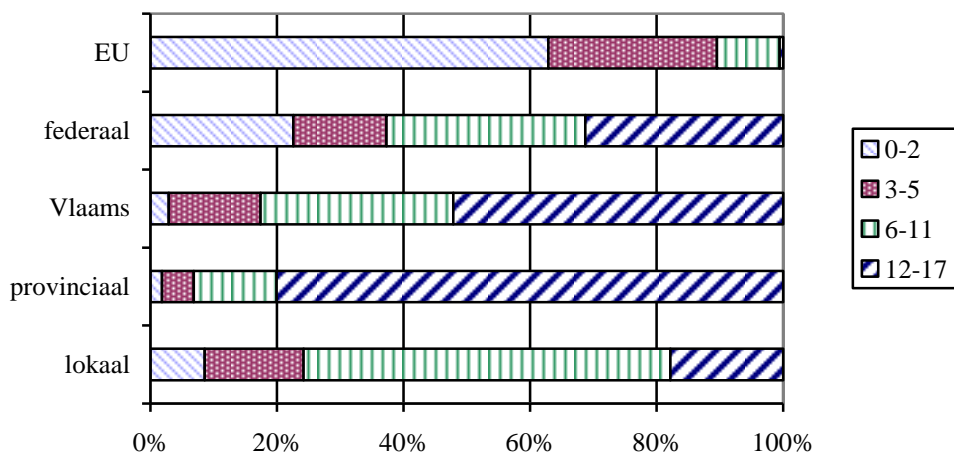
onthaalgezinnen en dan vooral door de introductie van het sociaal statuut in 2003. Sindsdien hebben onthaalouders recht op een vervangingsinkomen in geval van ziekte of invaliditeit, een arbeidsongeval of beroepsziekte, evenals op de terugbetaling van gezondheidskosten, kinderbijslag en geboorte- en adoptiepremies. De inbreng van de federale overheid omvat de vermindering van de parafiscale lasten. Ook een fractie van de uitgaven van Kind & Gezin wordt aan dit sociaal statuut besteed, omdat ze de kostenvergoeding voor onthaalouders zodanig optrok dat ze de facto hun persoonlijke bijdrage terugkrijgen (in de eerste rij in tabel). De derde grootste federale bijdrage aan de kinderopvang wordt aangeleverd door het FCUD, dat behoort tot de Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers. Zij treedt in principe residuair op door een aanvullende financiering te verschaffen en subsidieert vooral de buitenschoolse opvang. Naast deze financieringsstromen komen dan nog een aantal maatregelen voor binnen het tewerkstellingsbeleid, zoals de Sociale Maribel, eveneens hoofdzakelijk op federaal niveau.

Wanneer later dezelfde oefening zou worden gerepliceerd voor 2006, zal het federale aandeel in de kosten van kinderopvang wellicht nog gestegen zijn. Zowel voor de fiscale aftrek (door het verhogen van de leeftijdsgrens van 3 naar 12 jaar) als voor de onthaalouders (waarvan het sociaal statuut pas werd ingevoerd op 1 april 2003 en dus in de loop van ons referentiejaar) en het FCUD zullen de uitgaven immers flink toenemen (en in sterkere mate dan de budgetstijgingen bij Kind & Gezin).

Daarnaast is er de ruime inbreng van het lokale niveau. Deze is echter sterk gevarieerd. Zo geeft de meerderheid van de gemeenten niets aan voorschoolse kinderopvang, maar voorzien met name Vlaanderens twee grootste steden relatief grote budgetten aan stedelijke kinderdagverblijven. Verder bemerken we een kleine inbreng van het provinciale niveau en een iets ruimere vanuit het Europees Sociaal Fonds (ESF). Dat ondersteunt vernieuwende projecten waarvan naast de Europese Unie zeker ook de Vlaamse overheid een flink deel financiert.

Een gevolg van het hoge federale aandeel in de overheidsuitgaven voor kinderopvang, is dat de Vlaamse overheid een beperkt gewicht heeft in de uitgaven voor baby's en peuters. In figuur 3 wordt de hoeveelheid middelen per leeftijdscategorie en per overheidsniveau getoond (zie tabel B4 in bijlage 2 voor meer cijfers).

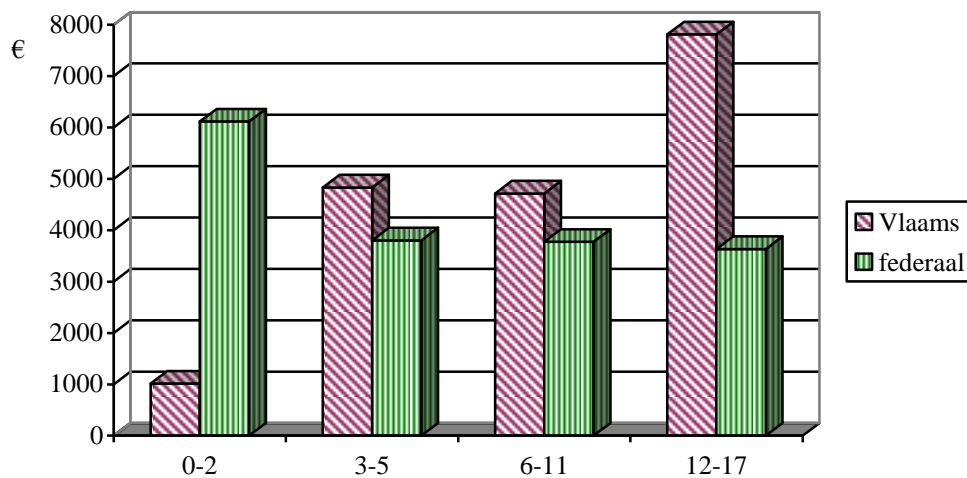
Figuur 3: Aandeel per leeftijdscategorie in overheidsuitgaven naar overheidsniveau, 2003.

De figuur toont dat de leeftijdsverdeling van de uitgaven erg varieert naargelang het overheidsniveau. Meest extreem zijn de twee niveaus die het kleinst zijn in de macrozorgbegroting, namelijk de Europese Unie die een overwicht toont bij de min-driejarigen omwille van de subsidiëring van de kinderopvang enerzijds en de provincies anderzijds die de middelen voor minderjarigen hoofdzakelijk aan de groep tussen 12 en 17 jaar spenderen, te weten aan secundair onderwijs. Ook voor het gemeentelijke niveau is het onderwijs veruit de belangrijkste uitgavenpost, maar hij verkrijgt een heel ander profiel omdat het vooral lager onderwijs betreft. Vervolgens komen we bij de twee belangrijkste niveaus in de totale uitgaven. Het federale blijkt een relatief omvangrijk deel van haar uitgaven te concentreren in de jongste leeftijdsgroep, wat in de eerste plaats een gevolg is van de gerichte financiële transfers (uitkeringen voor zwangerschaps- en ouderschapsverlof, kraamgeld) en in tweede instantie van de vermelde financiering van de kinderopvang. De investering van de Vlaamse overheid in kinderen is overwegend gericht naar de 12- tot 17-jarigen, minder dan 3 % naar de min-driejarigen. Dit is een afspiegeling van de uitgaven voor onderwijs, waarbij het secundair onderwijs aanzienlijk duurder is dan het basisonderwijs (zie figuur 2). De overheidsuitgaven binnen de welzijnssector versterken de tendens nog, want de Vlaamse overheid geeft aan zorg voor kinderen met een handicap en bijzondere jeugdzorg veel meer uit dan aan kinderopvang. Beide andere posten zijn vooral bestemd voor kinderen vanaf 6 jaar.

In onderstaande figuur worden voor de twee belangrijkste uitgavenniveaus, het federale en het Vlaamse, de gemiddelde uitgaven per kind per leeftijdscategorie weergegeven (zie tabel B5 in bijlage 2 voor meer cijfers).

Figuur 4: Bedrag in € aan overheidsuitgaven per kind in het Vlaamse Gewest door Vlaamse en federale overheid, per leeftijdscategorie, 2003.

De verschillende financieringsstructuur komt zeer duidelijk tot uiting: de uitgaven van de Vlaamse overheid zijn in eerste instantie op onderwijs gericht, zodat zij relatief weinig uitgeeft aan kinderen die nog niet naar school gaan en veel aan kinderen in het secundair onderwijs. De uitgaven van de federale overheid daarentegen zijn eerder gericht op de jongste kinderen en nadien blijft haar bijdrage min of meer constant. Het resultaat is dat de federale overheid zesmaal zoveel uitgeeft aan kinderen jonger dan drie als de Vlaamse overheid, die op haar beurt meer dan het dubbele uitgeeft aan de 12- tot 17-jarigen.

5. Woorden wekken, voorbeelden strekken

In deze studie hebben we getracht alle overheidsuitgaven voor minderjarigen in het Vlaamse Gewest samen te brengen, een opdracht die naar ons weten niet eerder in ons land werd uitgevoerd. Het lijkt ons nochtans een erg nuttige oefening. Het in kaart brengen van de publieke investeringen in kinderen maakt immers een beter beheer ervan mogelijk. Om de dienstverlening aan kinderen te kunnen coördineren, dient men eerst de huidige diensten en hun financiering te identificeren. Dergelijke inventaris geeft alvast een beter inzicht in de vele actoren die met zorg voor kinderen te maken hebben. Mogelijk zullen daardoor dienstverleners en financiers aangemoedigd worden om door samenwerking de efficiëntie en effectiviteit van de dienstverlening te bevorderen. Het is ook een performant middel om de burgers te informeren op het vlak van het gezinsbeleid (Friedman e.a., 1998; City of Philadelphia, 2002).

Deze oefening zou dan ook tot een beleidsinstrument kunnen uitgroeien en zou op geregelde tijdstippen hernomen kunnen worden. De hier gepresenteerde gegevens waren nog informatiever geweest indien een vergelijkingsbasis in de tijd bestond (Friedman e.a., 1998).

Nu is een jaarlijkse replicatie wellicht wat hoog gegrepen, omdat deze opdracht erg arbeidsintensief is. De financiering is namelijk verspreid over tal van overheidsniveaus en administraties binnen elk niveau en publieke middelen worden soms gecombineerd met

private. Zeker federale staten zijn vertrouwd met de versnippering van bevoegdheidsdomeinen. Bijvoorbeeld in de kinderopvang en de zorg voor kinderen met een handicap stellen we vast hoe de financiering een mengeling is van alle mogelijke niveaus: het Vlaamse, het federale, de Europese Unie, de gemeente- en OCMW-besturen en provinciebesturen. In de loop der jaren is een fijnmazige structuur gegroeid waarin overheidsinstellingen zich vaak in welbepaalde domeinen specialiseren en additionele financiering verschaffen. Dat heeft zijn voordelen, zoals dat categorieën die in het 'algemene' stelsel niet of onvoldoende aan hun trekken komen (bijvoorbeeld omdat ze speciale wensen of noden hebben), alsnog kunnen worden opgevestigd. Het lijkt echter geen twijfel dat zulke veelheid aan 'budgetbeheerders' ook een veelheid aan regelgeving met zich meebrengt, met gevaar voor inconsistentie en verlies aan bestuurskracht.

Bij het inventariseren van alle overheidsmaatregelen voor minderjarigen, viel naast de complexiteit ook de veranderlijkheid op. Niet alleen wordt gedurig aan modaliteiten gesleuteld, er duiken voortdurend nieuwe maatregelen op en instellingen worden hervormd, al dan niet gepaard gaand met een naamsverandering. Ook daarom is een periodieke herhaling zinvol.

6. Conclusie

Uiteindelijk hebben we voor de meeste maatregelen een benaderend bedrag kunnen opnemen, maar niet voor alle, zodat het bekomen resultaat een minimumschatting inhoudt. Alle rubrieken samengeteld, voeren ons tot een bedrag van ruim 11,5 miljard euro, 7,07 % van het Bruto Regionaal Product of € 9.589 per minderjarige.

Bijna de helft van deze overheidsinvesteringen in kinderen komt tot stand via het onderwijs, terwijl de financiële tegemoetkomingen (met in eerste instantie de kinderbijlagen) bijna een derde vertegenwoordigen. Het overwicht van het onderwijs en de kinderbijlagen in de overheidsuitgaven is een bevestiging van internationaal onderzoek (Wintersberger, 1997).

Het beleid maakt bovendien forse sommen vrij voor kinderen met bijzondere behoeften. Zo geven de verschillende overheden 25.000 à 26.000 euro uit per jaar per kind met een handicap of 2,8 maal zoveel als aan een ander kind. Bekeken vanuit de voorzieningen, zijn het niet de internaten voor kinderen met een handicap, maar wel de begeleidingstehuizen in de bijzondere jeugdbijstand die per plaats de grootste subsidie krijgen.

Omdat de tegemoetkomingen voor minderjarigen die in cash worden uitgekeerd hoofdzakelijk bij de federale overheid berusten, speelt deze een zeer grote rol in het geheel. Dat geldt bij uitstek voor de min-driejarigen, waar de overheidstussenskomsten vooral uit uitkeringen bestaan. De grote overheidsinvesteringen in het onderwijs leiden ertoe dat de Vlaamse overheid meer uitgeeft aan kinderen naarmate ze ouder worden.

Als basisstructuur geldt dat de federale overheid de zorg in cash voor haar rekening neemt en de Vlaamse overheid de zorg- en dienstverlening 'in kind' of in natura. Men is dus bevoegd voor aparte beleidsonderdelen, wat tot uiting komt in zowel financiering als regelgeving. Daarnaast stellen we echter enkele financiële nevenstromen vast, meest uitgesproken op het vlak van kinderopvang. Zo geven de gemeentelijke overheden aanzienlijke sommen uit, vooral aan kinderdagverblijven. Deze inbreng is supplementair: de gemeenten verschaffen bijkomende middelen, binnen het kader dat de Vlaamse overheid uittekent. Hierdoor

beschikken sommige instellingen voor eenzelfde type opvang over extra middelen, waarmee zij verbeteringen kunnen realiseren voor kinderen, ouders en/of werknemers. Van een andere orde zijn de federale tussenkomsten voor de initiatieven voor buitenschoolse opvang (IBO's). Het federale niveau kan los opereren van het Vlaamse aanbod, ook al is dit verschil niet zichtbaar voor de gebruikers.

Bibliografie

- City of Philadelphia (2002), *Philadelphia Children's Budget 2002. Investments in the Children and Youth of Philadelphia*. Philadelphia: City of Philadelphia, 86 p. (www.philasafesound.org)
- Cleveland, G., Krashinsky, M. (2004), *Financing ECEC services in OECD countries*. Toronto: University of Toronto at Scarborough, 96 p.
- Daly, M., Lewis, J. (2000), 'The concept of social care and the analysis of contemporary welfare states'. In: *British Journal of Sociology*, 51, 2: 281-298.
- De Henau, J., Meulders, D., O'Dorchai, S., Périvier, H. (2004), 'The relative generosity of the EU countries' childcare systems'. In: *Transfer. European review of labour and research*, 10, 1: 62-87.
- Friedman, M., Danegger, A. (1998), *A guide to developing and using family and children's budgets*. Prepared for the Finance Project. (<http://www.financeproject.org/Publications/guide.htm>)
- Kabinet begroting (2005), *Verklarende woordenlijst van begrotingstermen*. <http://www.begroting.be> (gelezen op 1/7/2005).
- MVG (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap) (2004), *Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs. Schooljaar 2003-2004*. Brussel: MVG, Departement Onderwijs, 737 p.
- OECD (2001), *Starting Strong. Early childhood education and care*. Paris: OECD, 213 p.
- Pacolet, J., Vanderleyden, L., Debrabander, K., Lanoye, H. (1998), *Overheidsmiddelen voor de ouderenzorg in België/Vlaanderen: 1970-1995*. Brussel: CBGS-Document 1998/3, 48 p.
- Spinnewyn, H., Pacolet, J. (1993), *Financiële stromen en werkgelegenheid in de gezondheidszorg in Vlaanderen*. Leuven: KUL, Hoger Instituut voor de Arbeid, 154 p.
- Wintersberger, H. (1997), 'Children: Costs and Benefits'. In: A. Ben-Arieh, H. Wintersberger (eds), *Monitoring and Measuring the State of Children – Beyond Survival*. International Workshop Jerusalem, Israel 22-25 January 1996. Vienna: European Centre for Social Welfare Policy and Research: 265-274.

Bijlagen

Bijlage 1: Methodologie

Oogmerk van deze studie is de overheidsuitgaven voor kinderen samen te tellen, wat de term 'macro' in macrozorgbegroting verklaart. Deze beperking tot de overheid impliceert dat we geen rekening houden met enerzijds de private kosten (die in de eerste plaats bij de ouders terechtkomen, maar bijvoorbeeld ook bij zorginstellingen die eigen middelen inbrengen) en anderzijds de externe kosten of het geheel van de indirecte kosten ten laste van de gemeenschap (bijvoorbeeld het productiviteitsverlies door de lagere arbeidsmarktparticipatie van de ouders). Het geheel van deze kosten (namelijk de overheidsuitgaven, de private kosten en de externe kosten) wordt de sociale kosten genoemd. De som van de overheidsuitgaven en de private kosten vormen de totale bestedingen (Spinnewyn e.a., 1993).

Het tweede cruciale element in het gehanteerde concept is 'zorg': we stellen een macrozorgbegroting op. Inhoudelijk moet worden afgebakend wat tot de zorg voor minderjarigen behoort. In de notie sociale zorg wordt de fragmentatie overwonnen die men in onderzoek wel eens tegenkomt tussen de uitkeringen in cash en de dienstverlenende werking van verzorgingsstaten (Daly e.a., 2000). We beperken ons dus niet tot een bepaald type overheidstussenkost. Anderzijds voeren we wel een beperking naar leeftijd door: we richten ons op minderjarigen.

In eerste instantie werden de uitgaven geïnventariseerd die verband houden met zorg voor kinderen, vervolgens vond een verruiming plaats naar alle overheidsuitgaven voor minderjarigen. De belangrijkste bijkomende sectoren zijn dan het onderwijs en de gezondheidszorg. Vermits het onderwijs een cruciale uitgavenpost is van de overheid met betrekking tot kinderen, is het nuttig ter vergelijking een grootteorde te berekenen (Cleveland e.a., 2004; Wintersberger, 1997). Meer nog dan voor de andere rubrieken geldt dat deze bedragen benaderend zijn, omdat we de onderdelen minder grondig hebben uitgespit.

Terecht merken Friedman e.a. (1998) in hun "handleiding" tot het opstellen van een dergelijke inventaris op dat het moeilijk is de grens te trekken tussen wat inbegrepen moet en wat niet. Een perfecte afbakening is niet mogelijk; de aard van dit werk impliceert een zekere ambiguïteit. De geïnteresseerde lezer kan aan de hand van de detailoverzichten in het onderzoeksrapport desgewenst andere indelingen construeren en de corresponderende overheidsuitgaven berekenen.

Ten derde doelen we met de term 'begroting' uiteraard op het overzicht van de overheidsuitgaven. Toch gaan we in technische termen niet uit van begrotingen, die immers een raming inhouden van inkomsten en uitgaven voor het daaropvolgende jaar. Tegenover de begrotingsprognose staat de uitvoering ervan, die na afloop van het begrotingsjaar wordt geregistreerd in de jaarrekening (Pacolet e.a., 1998). We baseren ons systematisch op de reële uitgaven in het betrokken jaar. Voor bestedingen die over meerdere jaren gespreid zijn, wordt gewerkt met gesplitste kredieten waarbinnen wij enkel rekening houden met de ordonnanceringskredieten.

Dit heeft als nadeel dat de bedragen minder recent zijn dan in begrotingen, niet alleen omdat men pas achteraf kan opmaken wat men heeft uitgegeven, maar ook omdat in ordonnanceringskredieten bedragen vervat zijn ter vergoeding van verbintenissen die nog in vorige jaren zijn aangegaan (Kabinet begroting, 2005; Pacolet e.a., 1998). Om een evenwicht te bereiken tussen zo recent mogelijke cijfers en grotendeels volledige cijfers van wat in één jaar wordt uitgegeven, hebben we besloten een macrozorgbegroting te construeren voor 2003.

Het opstellen van een macrozorgbegroting wordt niet enkel gecompliceerd door de veranderlijkheid van beleidsmaatregelen, maar ook omdat op alle *bestuursniveaus* uitgaven plaatsvinden voor de zorg voor kinderen, van het lokale tot het federale (inclusief de sociale zekerheid) en zelfs het Europese niveau (Wintersberger, 1997). Dit sluit het risico op dubbelstellingen in, omdat de uitgaven van overheden geregeld de vorm aannemen van een overdracht aan een andere overheid, die met de eigenlijke uitvoering van het beleid is belast. Als principe hanteren we dat we de uitgave enkel toekennen aan de overheid die er de middelen voor vrijmaakt.

Op het lokale niveau worden sociale uitgaven zowel door gemeenten als door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (OCMW's) gemaakt, waarbij de onderlinge taakverdeling kan variëren. Beide begrotingen moeten dus samengeteld worden om een reëel beeld te krijgen van de uitgaven van de lokale besturen.

Door de *federale structuur* van ons land dienden we bovendien te bepalen voor de minderjarigen in welk gebied we de overheidsuitgaven wilden inventariseren. Vermits de bijstand aan personen een gemeenschapsbevoegdheid is, was het niet aangewezen deze oefening voor gans België te maken. Evenwel rees dan de vraag of het Vlaamse Gewest dan wel de Vlaamse Gemeenschap als basis kon fungeren. Omwille van de institutionele complexiteit van Brussel en het relatief geringe aandeel Nederlandstalige minderjarigen, opteerden we voor het Vlaamse Gewest. We trachtten dan voor de gemeenschapsmateries het aantal begunstigen in Brussel af te zonderen. Dat is ons echter niet altijd gelukt, zodat we desgevallend een beroep moesten doen op de bevolkingsstatistieken om een verdeelsleutel te bepalen.

Een andere methodologische moeilijkheid houdt in dat overheidsuitgaven doorgaans een *functionele* eerder dan een generationele logica volgen. In de rekeningen zijn dus posten terug te vinden zoals onderwijs, gezinsbeleid, huisvesting, sociale overdrachten en zo meer, terwijl wij enkel geïnteresseerd zijn in de uitgaven voor kinderen, die dus slechts een fractie van de meeste posten in beslag nemen en over vele posten verspreid zijn (Wintersberger, 1997; zie ook Matthijs e.a., 1999). Indien de relevante uitgaven slechts een onderdeel vormen van een grotere post, hanteerden we daarom verdeelsleutels teneinde het deel voor minderjarigen af te zonderen.

Om deze verschillende mogelijkheden en valkuilen van een macrozorgbegroting te kennen, hebben we een voorstudie uitgevoerd bestaande uit gesprekken met experts en een literatuuronderzoek. Vervolgens hebben we een overzicht opgesteld van de maatregelen waarvoor we de overheidsuitgaven wilden kennen. Naast relevante literatuur maakten we gebruik van vorig onderzoekswerk.

Op elk overheidsniveau werden de gemaakte uitgaven per maatregel opgespoord. Gelukkig konden we voor dit onderzoek op veel medewerking van de administratie rekenen, wat zeker omwille van de diverse verdeelsleutels noodzakelijk was: zelfs uit een begrijpbare jaarrekening kon meestal niet onmiddellijk een bedrag voor onze macrozorgbegroting worden afgeleid. Daarnaast maakten we gebruik van tal van jaarverslagen en andere documenten.

Voor de uitgaven van de Vlaamse overheid beschikten we over een elektronisch bestand met de verschillende soorten kredieten voor 2003 via het Departement Algemene Zaken en Financiën.

De rekeningen van gemeente- en stadsbesturen zijn in elektronisch gecentraliseerd bestand beschikbaar sedert 1998. Via de administratie Binnenlandse Aangelegenheden van het

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap konden we dus meteen de uitgaven van alle Vlaamse gemeenten sommeren. Helaas stootten we op twee belangrijke beperkingen. Ten eerste bleek het bestand voor 2003 nog niet klaar in september 2005, omdat het nog onvolledig en ongecontroleerd was. Zodoende dienden we ons te baseren op 2002, maar een vergelijking van de resultaten met het voorlopige bestand van 2003 leerde dat de verschillen doorgaans beperkt zijn. Een vervelender kwestie had te maken met de rubriek 'sociale hulp en gezinsvoorzieningen'. Voor dit onderzoek cruciale bestedingen als kinderopvang worden er immers samengevoegd met andere onderdelen zoals 'emigratie en immigratie', ontwikkelingssamenwerking, veiligheidspreventie, soms ook met een sociale of tewerkstellingsdienst, af en toe met uitgaven voor senioren en personen met een handicap, ... Daarom waren we genoodzaakt toch alle rekeningen manueel door te nemen op uitgaven voor gezinnen met kinderen binnen deze rubriek. Hiertoe baseerden we ons op de rekeningen van 2003. Desondanks is ook deze oefening een benadering en geen exacte weergave van de realiteit, onder meer omdat de rekeningen niet altijd duidelijk maken welke uitgaven aan kinderopvang toekomen. Voor de OCMW's verliep de dataverzameling volledig via de afzonderlijke rekeningen op papier.

Bijlage 2: Additionele tabellen

Tabel B1: Overheidsuitgaven voor minderjarigen in het Vlaamse Gewest naar rubriek in detail, 2003.

	bedrag in €
ONDERWIJS	
algemene uitgaven Departement Onderwijs	5.051.309.711
algemene provinciale uitgaven	24.564.150
algemene gemeentelijke uitgaven	159.365.151
toezicht door PWA's	2.507.015
gemeentelijke uitgaven toezicht	1.174.879
Buitengewoon Lager Onderwijs door Vlaamse Gemeenschap	66.497.691
Buitengewoon Secundair Onderwijs door Vlaamse Gemeenschap	19.741.831
provinciale uitgaven aan buitengewoon onderwijs	424.231
gemeentelijke uitgaven aan buitengewoon onderwijs	891.840
internaten door Vlaamse Gemeenschap	19.706.079
gemeentelijke uitgaven aan internaten	1.265.106
gelijke kansenbeleid	74.138.239
preventie sociaal onangepast gedrag	375.756
Stedenfonds	3.953.710
TOTAAL	5.425.915.389
FINANCIËLE TEGEMOETKOMINGEN	
zwangerschapsverlof, moeder- en vaderschapsuitkering	233.805.577
tijdskrediet	85.732.717
loopbaanonderbreking	81.007.689
ouderschapsverlof	50.840.028
Vlaamse aanmoedigingspremies	26.938.860
gezinsbijslagen	1.646.742.761
verhoogde gezinsbijslag aan wezen, werklozen, gepensioneerden en invaliden	249.916.142
gemeentelijke uitgaven voor wezenzorg	34.720
kraamgeld	50.095.465
gemeentelijke kindertoelagen en geboortepremies	2.063.739
adoptiepremies	282.012
fiscale aftrek kinderen ten laste	755.720.000
bijkomende fiscale aftrek indien geen fiscale aftrek van kinderopvangkosten	14.522.849
sociale bijstand (gewaarborgde gezinsbijslag)	9.009.666
gezinsmodulering in het werkloosheidsstelsel	120.647.847
gezinsmodulering in het stelsel van de ZIV-uitkeringen	144.460.043
gezinsmodulering via het leefloon	10.256.173
vermindering van de onroerende voorheffing	44.429.048
verlaging van de successierechten	327.416
goedkopere leningen voor gezinnen	32.172.097
gemeentelijke cash-transferten	421.472
TOTAAL	3.559.426.321
GEZONDHEIDSZORG	
RIZIV	986.229.923
andere federale uitgaven	104.016.044
Vlaamse uitgaven	9.122.969
Centra voor Leerlingenbegeleiding	29.601.472
TOTAAL	1.128.970.408

vervolg van tabel B1

	bedrag in €
KINDEROPVANG	
subsidies van Kind & Gezin (netto)	121.906.093
subsidies via Stedenfonds	75.000
subsidies van FCUD	25.467.798
buurt- en nabijheidsdiensten	247.730
ESF-projecten	1.578.430
subsidies van provincies	586.250
gemeenten (eigen initiatieven en subsidies)	43.132.101
tewerkstellingsmaatregelen: gesco	144.240
tewerkstellingsmaatregelen: Interdepartementaal Begrotingsfonds	102.170
tewerkstellingsmaatregelen: Sociale Maribel	3.255.019
tewerkstellingsmaatregelen: andere federaal	2.468.954
fiscale aftrek voor kinderopvang	84.702.181
opvanguitkeringen onthaalouders	2.460.000
sociaal statuut onthaalouders	24.124.607
TOTAAL	310.250.573
KINDEREN MET EEN HANDICAP	
gemeentelijke cash-transferten	31.705
verhoogde gezinsbijslagen	57.590.104
vermindering van onroerende voorheffing	2.367.619
Vlaamse Zorgverzekering	2.094.508
Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap	226.717.020
Stedenfonds	9.600
integratie in het onderwijs	755.477
jeugdwerk	193.619
federale tewerkstellingsmaatregelen	3.077.459
subsidies van provincies	2.662.353
subsidies van gemeenten	2.444.511
TOTAAL	297.943.975
JEUGDZORG	
bijzondere gezinsbijslag voor geplaatste kinderen	421.968
gemeenschapsinstellingen en afdeling Bijzondere Jeugdbijstand	47.119.000
uitgaven van het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden voor gemeenschapsinstellingen	3.743.630
Fonds Bijzondere Jeugdbijstand	172.161.290
Stedenfonds	14.874
integrale jeugdhulpverlening	1.552.896
federale tewerkstellingsmaatregelen	1.704.566
instelling 'De Grubbe'	188.269
hulpvraag en beslissing	18.601.441
subsidies van provincies	816.569
subsidies van gemeenten	312.591
TOTAAL	246.637.094

vervolg van tabel B1

	bedrag in €
MOBILITEIT	
Leerlingenvervoer De Lijn	25.059.146
Leerlingenvervoer Departement Onderwijs	16.360.914
abonnement De Lijn (Buzzy Pazz)	138.476.346
NMBS	8.375.136
provinciale uitgaven voor leerlingenvervoer	54.708
gemeentelijke uitgaven voor leerlingenvervoer	472.198
TOTAAL	188.798.448
OVERHEAD	
Kind & Gezin	34.596.094
Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap	9.558.302
Fonds voor Bijzondere Jeugdbijstand	1.089.247
Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers	64.226.848
TOTAAL	109.470.491
JEUGDBELEID	
allerhande uitgaven Vlaamse Gemeenschap	17.568.210
subsidies landelijk georganiseerde jeugdverenigingen	7.988.283
Stedenfonds	5.895.949
provinciale uitgaven	2.910.261
gemeentelijke uitgaven	43.214.855
TOTAAL	77.577.558
REVALIDATIE EN LOGOPEDIE	
revalidatiecentra	44.229.483
logopedie	28.690.670
TOTAAL	72.920.153
OPVOEDINGSONDERSTEUNING	
subsidies voor het organiseren van activiteiten inzake opvoedingsondersteuning	92.698
consultatiebureaus Kind & Gezin	14.321.447
algemene opvoedingsondersteuning Kind & Gezin	31.910
subsidies van provincies	228.662
subsidies van gemeenten	56.521
Centra voor Leerlingenbegeleiding	30.259.921
TOTAAL	44.991.159
GEZINSZORG	
subsidies Vlaamse Gemeenschap	37.327.947
Sociale Maribel	1.536.790
overige federale tewerkstellingsmaatregelen	603.818
subsidies van provincies	506.235
subsidies van gemeenten	3.097.978
TOTAAL	43.072.768

vervolg van tabel B1

	bedrag in €
PREVENTIEVE GEZINSONDERSTEUNING	
expertisecentra kraamzorg	427.546
adoptie	1.159.500
diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg	327.358
Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning	32.329.904
projecten bijzondere opvang en kansarmoede	1.572.523
vertrouwenscentra kindermishandeling	2.811.617
INLOOP-teams	1.037.110
centra voor integrale gezinszorg	763
sociale bijdragen aan gezinnen	17.526
Stedenfonds	342.849
andere provinciale subsidies	46.745
TOTAAL	40.073.441
ALGEMEEN WELZIJSWERK	
subsidies Vlaamse Gemeenschap	7.068.180
allerhande subsidies	1.439.876
TOTAAL	8.508.056
IMMIGRANTEN	
niet-begeleide minderjarigen	3.262.303
Stedenfonds	460.247
provinciale subsidies	25.000
TOTAAL	3.747.550
KINDERRECHTEN	
Child Focus	1.095.142
Kinderrechtencommissariaat	1.310.200
toezicht op de naleving van de rechten van het kind door NGO's	444.959
kinderrechtswinkels	127.015
kinder- en jongerentelefoon	186.038
gemeentelijke subsidies	2.248
TOTAAL	3.165.602

Tabel B2: Bedrag in € aan overheidsuitgaven per kind in het Vlaamse Gewest, naar leeftijdscategorie, 2003.

leeftijdscategorie	bedrag in €
0-2	7.258
3-5	8.859
6-11	8.867
12-17	11.616
gemiddelde	9.589

Tabel B3: Overheidsuitgaven in € per voltijdse plaats in voorzieningen in het Vlaamse Gewest, 2003.

	bedrag in €
begeleidingstehuis bijzondere jeugdbijstand	48.000
internaat kind met handicap	40.000
dagcentrum bijzondere jeugdbijstand	26.420
Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning	23.000
buitengewoon secundair onderwijs	15.183
semi-internaat kind met handicap	15.000
erkend kinderdagverblijf	10.236
buitengewoon lager onderwijs	10.220
gewoon secundair onderwijs	6.873
pleeggezin bijzondere jeugdbijstand	4.487
erkend opvanggezin	3.619
gewoon basisonderwijs	3.424

Bron: MVG, 2004 (voor onderwijsuitgaven).

Tabel B4: Aandeel per leeftijdscategorie in overheidsuitgaven naar overheidsniveau, 2003.

leeftijdscategorie	lokaal	provinciaal	Vlaams	federaal	EU
0-2	8,59	1,82	2,9	22,57	62,87
3-5	15,64	5,03	14,53	14,75	26,68
6-11	57,93	13,11	30,43	31,41	9,87
12-17	17,83	80,04	52,14	31,26	0,58
totaal	100	100	100	100	100

Tabel B5: Bedrag in € aan overheidsuitgaven per kind in het Vlaamse Gewest door Vlaamse en federale overheid, per leeftijdscategorie, 2003.

leeftijdscategorie	Vlaams	federaal
0-2	1.013	6.116
3-5	4.834	3.803
6-11	4.716	3.774
12-17	7.813	3.632
gemiddelde	4.594	4.331